

Monialainen yhteistyö, asiakassuunnitelma ja kirjaaminen

Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä

Kaisa Bragge

Kehittämispäällikkö Pikassos Oy

kaisa.bragge@pikassos.fi

Taustat

- Ei Pikassoksen koulutus, vaan referointi THL:n oppaasta
- THL:n pilotti 1 ”Monialainen asiakassuunnitelma”
- Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman tarkoituksena on luoda laaja-alaisia sote-keskuksia, joissa hyödynnetään uudenlaista monialaista työnjakoa
- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä on velvollisuus monialaiseen yhteistyöhön silloin, kun asiakkaan etu sitä edellyttää
 - **Käytännössä: vähintään ammattihenkilöiden välisiä yhteydenottoja ja tarvittavaa tiedonvaihtoa**

Lyhyesti käsitteistä

- **Asiakasohjaus:** asiakkaalle annettava yleinen neuvonta ja ohjaus tai palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehtävä palveluohjaus
- **Hoidon tarpeen arviointi:** hoitoprosessin eri vaiheisiin kuuluva toiminta, jossa terveydenhuollon ammattilainen mahdollisuuksien mukaan yhteisymmärryksessä asiakkaan tai potilaan tai tarvittaessa tämän edustajan kanssa tekee arvion potilaan tarvitsemasta hoidosta ja sen kiireellisyydestä
- **Palvelutarpeen arviointi:** toiminta, jossa asiantuntija tai ammattihenkilö arvioi asiakkaan palvelutarvetta ja asiakkuuden edellytyksiä yhteistyössä asiakkaan kanssa sekä sitä, millä palveluilla tarpeisiin pystytään vastaamaan

Lisää käsitteitä löytyy oppaan sivulta 5-7

Lähteenä THL:n ylläpitämät sanastot [sote-sanastot](#)

Käsitteistä

- **Hoitosuunnitelma:** potilaan, hänen läheisensä tai laillisen edustajansa ja terveydenhuollon ammattihenkilön yhteisymmärryksessä laatima terveydenhuollon **suunnitelma**, joka sisältää tiedot potilaan tunnistetusta **hoidon tarpeesta**, asetetuista **tavoitteista**, toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi sekä tavoitteiden toteuttamisaikataulusta
- **Asiakassuunnitelma:** palvelujärjestäjän yhteisymmärryksessä sosiaalihuollon asiakkaan kanssa laatima **suunnitelma**, joka koskee palveluntuottajien asiakkaalle toteuttamia palveluja ja jossa kuvataan asiakkaan **tuen tarve** ja keskeiset **tavoitteet**, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään, sekä asiakkaan palvelutarpeen edellyttämät sosiaalipalvelut ja muut tuki

Lisää käsitteitä löytyy oppaan sivulta 5-7

Lähteenä THL:n ylläpitämät sanastot [sote-sanastot](#)

Käsitteitä

- **Potilastiedon arkisto:** Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla **potilastiedot arkistoidaan** pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäviksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille
- **Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto:** Kanta-palveluihin kuuluva tietojärjestelmäpalvelu, jonka avulla **sosiaalihuollon asiakastiedot arkistoidaan** pysyvää sähköistä säilytystä varten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja Omakannan kautta kansalaisten hyödynnettäviksi sekä luovutettaviksi sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille

Lisää käsitteitä löytyy oppaan sivulta 5-7

Lähteenä THL:n ylläpitämät sanastot [sote-sanastot](#)

Integraation pohja

- ” Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen integraatio tarkoittaa, että sosiaali- ja terveystieteiden järjestäjä tai tuottaja muodostaa asiakkaalle kokonaisuuden hänen tarvitsemistaan palveluista.” (THL)
- Integraation tarkastelun tulokulmia on monia, joista monissa keskusteluissa korostuu erityisesti **tiedon** integraatio
- Vaikka tietojärjestelmät ja lainsäädäntö ei tällä hetkellä tue tiedon integraatiota, tässä esityksessä keskitytään sote-integraation nykytilanteen mahdollisuuksien ja yksilöllisen tiedonvaihdon näkökulmasta

Ajatuksia tiedon merkityksestä

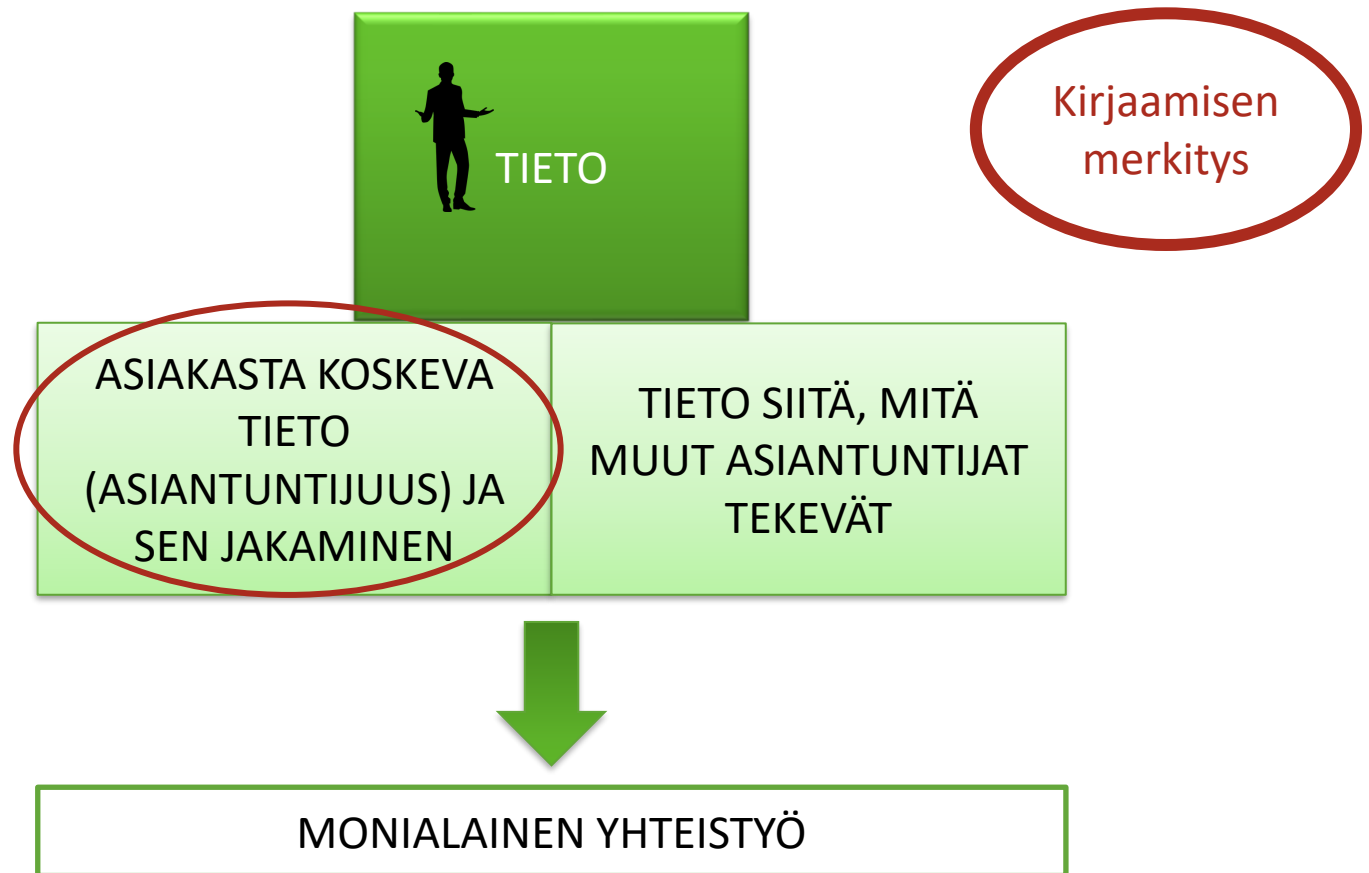
”Onnistumisen edellytys on myös tiedon integraatio – kokonaisvaltaista tiedolla johtamista mahdollistava tietopohja ja tiedon sujuva siirtyminen organisaatioiden välillä” (HS 21.10.2020 Grigori Joffe, johtava ylilääkäri Hus)

”Monialaisen työn tekemistä haastaa irralliset tietojärjestelmät”

”Yhteistyötä haastaa eri tietojärjestelmiin kirjaaminen, tieto asiakkuuksista ja sovituista asioista ei välity”

Tiedon integraatio ilman tietojärjestelmiä

- Tietojärjestelmien mahdollistama integraatio vuonna 2038?
- Miten yhteistyötä tiedon osalta edistetään ennen sitä?

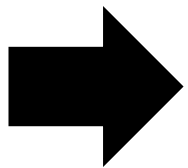

Velvollisuus monialaiseen työhön

- Velvoite koskee sekä sosiaali- että terveydenhuoltoa:
 - Sosiaalihuoltolaki 41 §
 - velvoittaa sekä sosiaalihuollon että muiden alojen viranhaltijat monialaiseen yhteistyöhön, jos asiakas tarvitsee palveluja tai muuta tukea monialaisesti
 - Muiden viranomaisten on pyynnöstä **osallistuttava** palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelman laatimiseen
 - Sosiaalihuolto toteutetaan monialaisessa yhteistyössä siten, että palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden
 - Terveydenhuoltolaki 8 a §
 - Yhteisissä palveluissa on sovellettava niitä terveyden- ja sosiaalihuollon säännöksiä, jotka parhaiten tarjoavat potilaan tuen tarpeita vastaavat palvelut ja lääketieteellisen hoidon
 - Säädöksellä on korostettu asiakkaan ja potilaan edun toteutumista
 - Terveydenhuoltolaki 26 § suun terveydenhuollossa (pt) tulee tehdä yhteistyötä erikoissairaanhoidon, muun terveydenhuollon ja sosiaalihuollon henkilöstön kanssa
 - Terveydenhuoltolaki 32 §, 33 §, 34 §, 42 §
 - Velvoittaa yhteiseen palvelujen suunnitteluun, esim. 32 §:n mukaan perusterveydenhuollon tai sairaanhoitopiirin on oltava mm. terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä terveydenhuoltolain mukaisia palveluja järjestäessään yhteistyössä keskenään että sosiaalihuollon kanssa, mikäli tehtävien asianmukainen hoitaminen ja potilaan tarpeet sitä edellyttävät

Yhteistyövelvoite mt- ja pd-palveluissa

- Päihde- ja mielenterveyspalveluista säädetään:
 - Terveydenhuoltolaki
 - Sosiaalihuoltolaki
 - Päihdehuoltolaki
 - Mielenterveyslaki

Kaikissa edellisissä säädetään, että päihde- ja mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne muodostavat toimivan kokonaisuuden muun kunnassa tehtävän päihde- ja mielenterveystyön sekä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa

Muut yhteistyövelvoitteet

- **Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu:** kunnan tulee osallistua yhteistoimintaan, jossa TE-toimisto, kunta ja Kela yhdessä arvioivat työttömän palvelutarpeet, suunnittelevat palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta
- Terveystoimintolain 30 §:ssä säädetään **kuntoutuksen monialaisesta yhteistyöstä**
- **Vammaispalvelut:** kunnan tulee huolehtia siitä, että vammaisille tarkoitettut palvelut ja tukitoimet vastaavat sisällöltään ja laajuudeltaan kunnassa esiintyvää palvelutarvetta
- **Oppilas- ja opiskelijahuolto:** opiskeluhuolto toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä

Ilmoitusvelvollisuus

Sosiaalihuoltolaki 35 § yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

- Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu **terveydenhuollon ammattihenkilö**, sosiaalikuraattori taikka sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva **on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin.**

Terveydenhuoltolaki 50 a § terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyö

- Kiireellisen hoidon edellyttämän arvion yhteydessä terveydenhuollon ammattihenkilön on arvioitava sosiaalihuoltolain 35 §:ssä säädetyn mukaisesti, onko potilaalla ilmeinen sosiaalihuollon tarve. Jos tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava potilas hakemaan sosiaalipalveluja tai, jos tämä antaa siihen suostumuksensa, otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta sosiaalihuollon ammattihenkilö arvioi palvelutarpeen siten kuin sosiaalihuoltolain 36 §:ssä säädetään.

(Sosiaalihuoltolaki 35 § 2. mom.) Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden **on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.**

(Terveydenhuoltolaki 50 a 2. mom.) Jos suostumusta ei voida saada ja potilas on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, **terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle lastensuojelun tai muun sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.** Myös muu henkilö voi tehdä ilmoituksen salassapitosäännösten estämättä.

Monialaisen yhteistyön tarpeen tunnistaminen

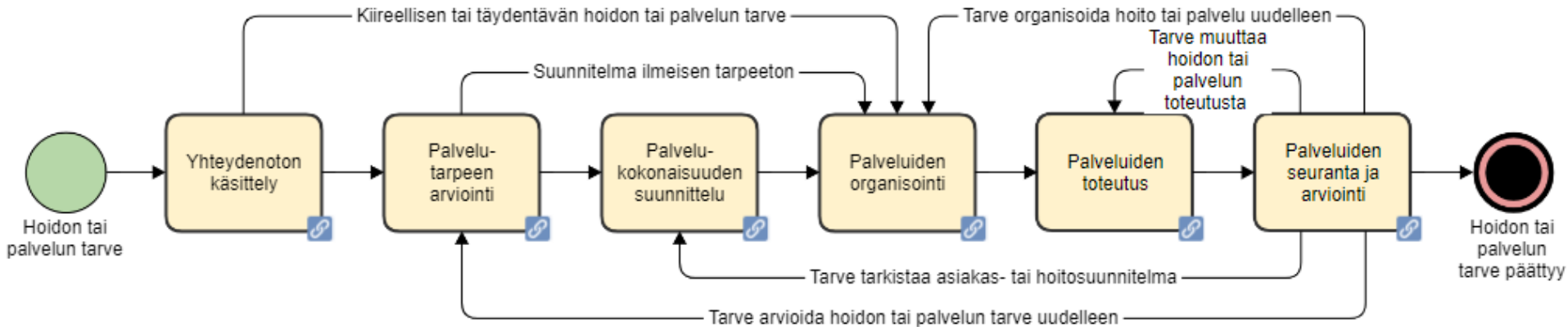
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijalta odotetaan sen tiedostamista, että ilmeiseltäkin näyttävän ongelman taustasyyt voivat olla moninaisia
- Olennaisinta on tunnistaa se, hyötyisikö yhteyttä ottava /asiakkaana oleva henkilö sosiaali- ja terveystalvelujen yhteensovittamisesta

Yhteisasiakkuuden tunnistamisen herätteet

(Haukka-Wacklin & Tuominen 2018)

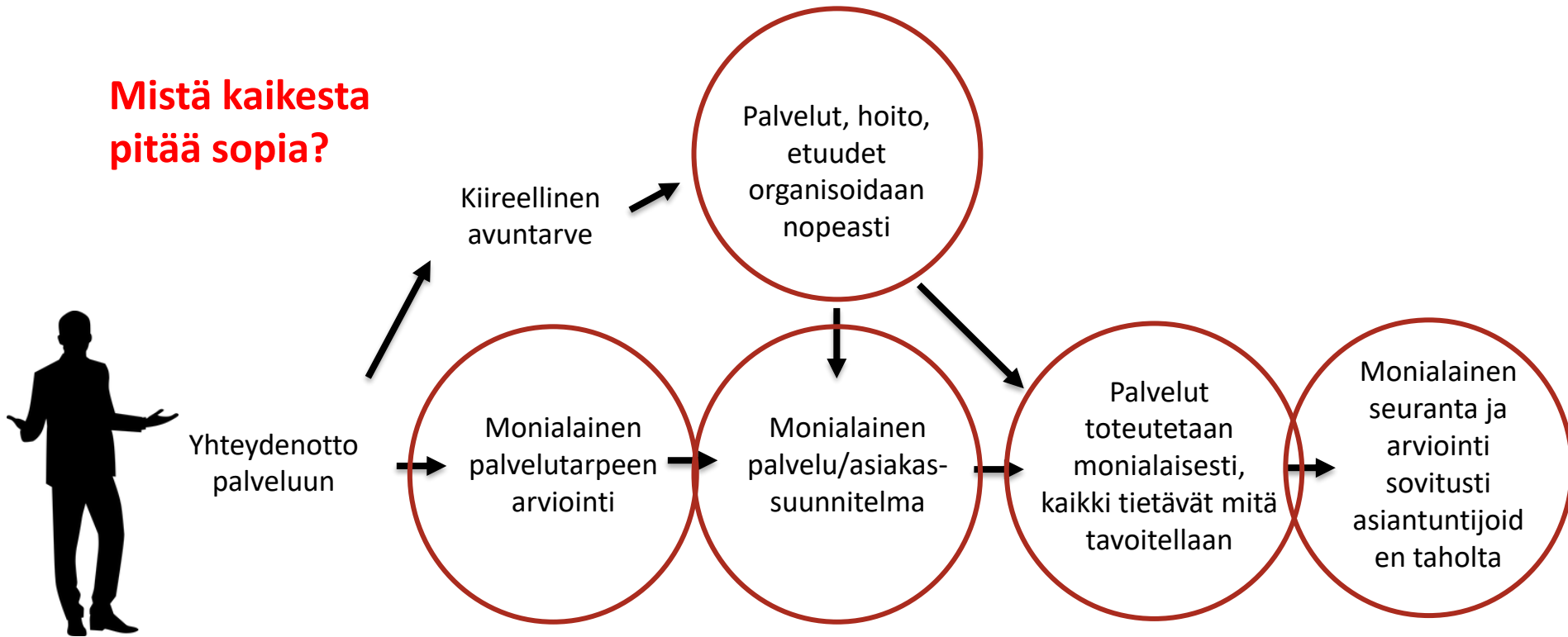
ARJEN HALLINTA	OSAAMINEN JA TYÖLLISTYMINEN	TERVEYDENTILA	TALOUDELLINEN TILANNE
<ul style="list-style-type: none">• Asunnottomuus• Lukuisia käyntejä sosiaali- ja terveydenhuollossa• Useita peruuttamattomia aikoja• Yhteydenottosyyt ovat epämääräisiä• Läheisten huoli• Viitteitä väkivallasta• Päihteiden käyttö	<ul style="list-style-type: none">• Alhainen koulutus• Koulutus tai ammattitaito eivät vastaa työmarkkinoiden tarpeita• Pitkittänyt työttömyys• Katkonainen työura• Terveystila vaikeuttaa työllistymistä	<ul style="list-style-type: none">• Monisairas• Mielen terveyden järkkäminen• Useita tapaturmia• Useita sairaslomia• Rauhoittavien lääkkeiden käyttö• Itsetuhoisuus• Monia oireita	<ul style="list-style-type: none">• Vaikea taloustilanne• Ei varaa lääkkeisiin• Luottotiedot menneet

Yhteinen toimintamalli

MONIALAINEN ASIAKASPROSESSI/TOIMINTAMALLI TEKEMISEN NÄKÖKULMASTA

**Mistä kaikesta
pitää sopia?**

- Sopimisen merkitys:
 - Ei pelkästään yhdessä kuvattuja prosesseja, vaan yhdessä sovittuja vaiheita
 - Sopimus on velvoittava ➡ sitoutuminen ja vastuu
 - Selkänöja ja tuki yhteistyölle erityisesti alkuvaiheessa

Palvelutarpeen arviointi

- Monialaisena yhteistyönä tehtävä palvelutarpeen arviointi vastaa:
 - Sosiaalihuoltolain edellyttämää palvelun arviointia
 - Terveystieteiden edellyttämää hoidon arviointia
 - Iäkkään asiakkaan osalta vastaa myös vanhustalossa esitettyyn velvoitteeseen
- Aikarajoitukset:
 - Palvelutarpeen arviointi aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä
 - Yli 75 –vuotiaan, ylintä hoitotukea saavan, ETT-henkilön ja lastensuojelun tarvetta selvittäessä
 - Arviointi aloitettava 7 päivän kuluessa
 - Lastensuojelun ja ETT-henkilön palvelutarpeen arviointi on valmistuttava 3 kuukauden kuluessa
 - Perusterveydenhuollossa hoidon tarpeen arviointi on tehtävä kolmantena arkipäivänä ensimmäisestä yhteydenotosta, jos arvioita ei ole voitu tehdä yhteydenoton aikana

Mitä monialaisessa palvelutarpeen arvioinnissa pitää ottaa huomioon?

Mitä monialaisessa suunnitelmassa pitää huomioida?

Yhteydenpidosta sopiminen;
kuka on yhteydessä asiakkaaseen
ja miten asiantuntijat ovat
yhteydessä toisiinsa

Tarvittavat
palvelu/hallintopäätökset
tehdään, hankitaan
tarvittavat selvitykset

Arvio siitä, mitkä sote-
palvelut voi toteuttaa
samanaikaisesti (millaisia
riippuvuuksia eri palveluilla
on suhteessa toisiinsa)

Palvelut
nivelletään
toisiinsa
sopiviksi

Sovittu järjestys
palvelujen
tuottamisesta

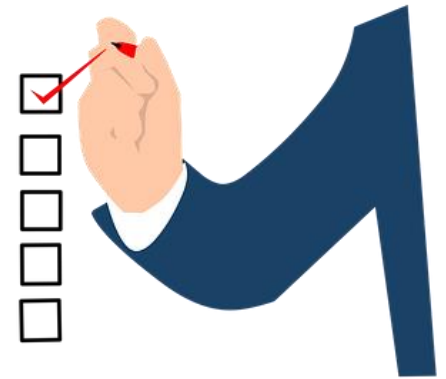
Asiakasta tulee tarvittaessa
tukea palvelujen käytössä

Tunnistetaan toisiaan
täydentävät osaamiset (so-
te), määritellään työnjako

Asiakas: elämäntilanne, kyky ja
voimavarat osallistua ja ottaa
vastaan eri palveluja

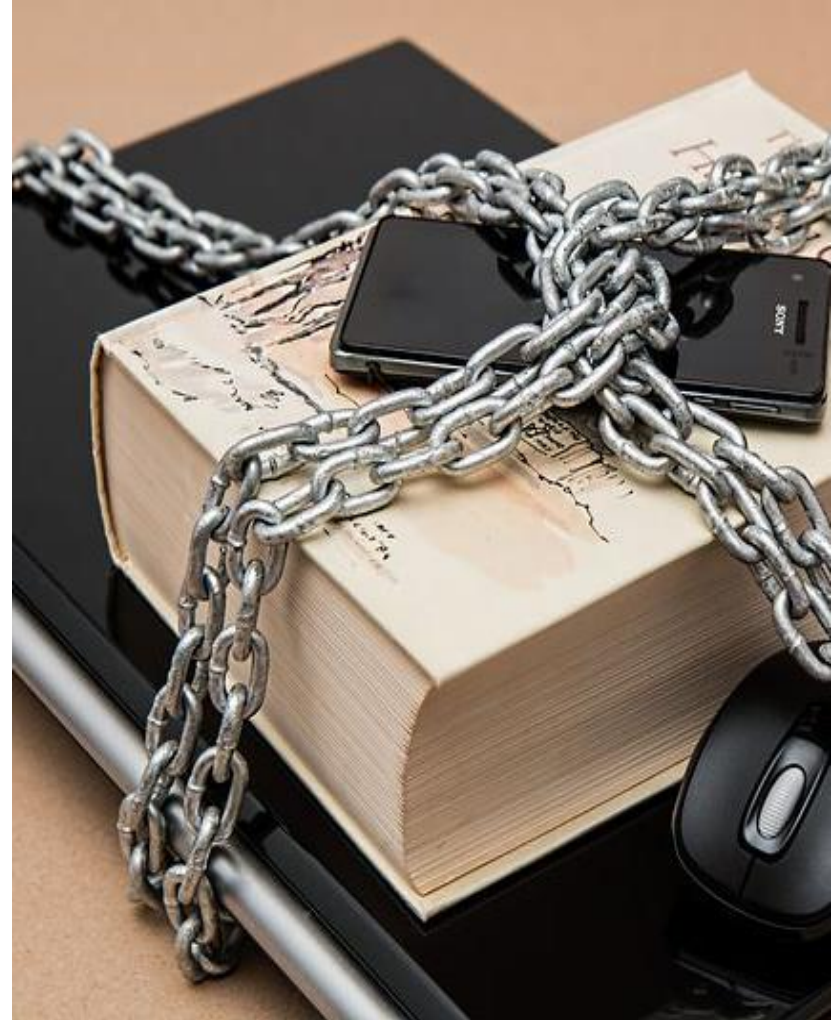
Koordinoivan työntekijän tehtävälista:

- ✓ Asiakkaalta suostumus tiedonvaihtoon (kattaa kaikki osallistuvat tahot)
- ✓ Verkoston koollekutsuminen
- ✓ Perus- ja taustatietojen jakaminen verkoston osallistujille
- ✓ Kirjaa yhdessä laadittavan asiakassuunnitelman
- ✓ Jakaa asiakassuunnitelman kaikille osallistuneille tahoille
- ✓ Seuraa suunnitelman toteutumista ja kokoaa tarvittaessa verkoston uudelleen

Tietosuoja

- Euroopan yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) periaatteet henkilötietojen käsittelylle:
 - Lainmukaisuus, kohtuullisuus, läpinäkyvyys
 - Käyttötarkoitussidonnaisuus
 - Tietojen minimointi
 - Tietojen täsmällisyys
 - Säilytyksen rajoittaminen sekä
 - Eheys, luottamuksellisuus ja turvallisuus

Palvelutarpeen arviointi: mihin käytännössä voi kirjata?

- Rakenteellinen asiakirja, jossa kohdat:
 - **Muiden henkilöiden arvio tuen ja palvelujen tarpeesta:** mahdollista kirjata monialaisessa yhteistyössä tehtyyn palvelutarpeen arviointiin osallistuneiden tahojen näkemykset asiakkaan tuen ja palvelujen tarpeesta
 - **Johtopäätökset asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen, tuen ja erityisen tuen tarve:** kohtaan voidaan kirjata monialaisen asiakassuunnitelman tarve

Muut asiakirjapohjat

- Sosiaalihuollon palvelutehtävissä on omat asiakirjansa palvelutarpeen arviolle
- Monialaista yhteistyötä voi näissä muissa asiakirjapohjissa kirjata kohtaan:
 - **Ammattihenkilön johtopäätökset asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta**
- Kaikissa palvelutarpeen arvio –asiakirjapohjissa on kohta ”Jatkosuunnitelma”, joka soveltuu myös monialaisen yhteistyön tarpeen ja siihen liittyvän suunnittelun kuvaamiseen

Toimintakyvyn arvio

- Sekä hoidon tarpeen että palvelutarpeen arvion yhteydessä arvioidaan usein myös toimintakykyä
- Toimintakykyarvio -asiakirjaa ja siihen oleellisesti liittyvää ”**Merkintä toimintakyvystä**” –asiakaskertomus merkintää voi hyödyntää kirjaamisessa kaikissa monialaiseen yhteistyöhön liittyvissä prosesseissa

Palvelukokonaisuuden suunnittelun asiakirjat

- Terveydenhuolto:
 - Terveys- ja hoitosuunnitelma
 - Hoito- ja kuntoutussuunnitelma
 - Kotisairaanhoidon hoito- ja palvelusuunnitelma
 - Lääkinnällinen kuntoutus
- Sosiaalihoito
 - Asiakassuunnitelma
 - Aktivointisuunnitelma
 - Monialainen työllistymissuunnitelma
 - Kotoutumissuunnitelma
 - Toteuttamissuunnitelmat laaditaan:
 - Omaishoidon tuen suunnitelma
 - Vammaispalvelujen toteuttamissuunnitelma

Kaikki suunnitelmat laaditaan tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä, mikäli asiakkaan tilanne sitä edellyttää

Mitä ja mihin asiakastietoja tallennetaan?

Sosiaalihuollon asiakasrekisteri	Potilasrekisteri
Sosiaalihuollon toimintayksikön sisäisessä yhteistyössä laadittavat yhteiset asiakirjat	Terveystieteiden ammattihenkilön (vaikka sosiaalihuollon toimintayksikössä) terveydenhuoltoa koskevat potilastiedot
Sote-yhteistyössä laaditut asiakirjat, mikäli tarpeellista asiakkaan asian hoitamiseksi	Sote-yhteistyössä laaditut asiakirjat, mikäli tarpeellista asiakkaan asian hoitamiseksi
Monialaisessa yhteispalvelussa muodostuvat asiakirjat siltä osin, kuin ne ovat tarpeellisia palvelun tarjoamiseksi työttömälle	Monialaisessa yhteispalvelussa muodostuvat asiakirjat siltä osin, kuin ne ovat tarpeellisia palvelun tarjoamiseksi työttömälle
	Sote-yhteistyössä terveydenhuollossa laaditut asiakirjat (yhteenvedot, hoito- ja palvelusuunnitelmat jne.)
	Sote-yhteistyössä laadittu asiakassuunnitelma

Palvelujen toteutuksessa syntyvät asiakirjat

Lähtökohta: sosiaalihuollon ammattihenkilöt tallentavat asiakastiedot sosiaalihuollon asiakasasiakirjoiksi ja terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat potilaskertomukset

Perustana työtehtävät: jos terveydenhuollon ammattihenkilö työskentelee sosiaalihuollossa ja työtehtävät liittyvät sosiaalipalveluihin, kirjaa sosiaalihuollon asiakastietoja. Jos työtehtävät sairaan- tai terveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä, tehdään merkinnät potilasasiakirjoihin

Sosiaalihuollon henkilöstön tehtäviin voi kuulua terveydenhuollon tehtäviä, jotka eivät edellytä pätevyyttä (esim. verenpaineen mittaaminen, kuumeen mittaaminen, asiakkaan kokemus omasta terveydenhuollosta) – ei kyse potilastietojen kirjaamisesta

Lääkehoito aina terveydenhoitoa

Tiedonsaantioikeus

- Sosiaalihuollon viranomaisella on asiakaslain mukaan oikeus saada sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. Tiedonantovelvoite koskee laajasti viranomaisia ja julkisyhteisöjä sekä esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä, sosiaalihuollon palveluntuottajia ja rahalaitoksia.
- Terveydenhuollossa ei ole sosiaalihuollon kaltaista lakisääteistä tiedonsaantioikeutta. Terveydenhuollossa säädetään lähinnä ammattihenkilöiden lakisääteisestä velvollisuudesta (luovutukseen oikeuttavat ja velvoittavat säännökset) tehdä erilaisia ilmoituksia eri viranomaisille.

Muistisääntönä

- Lähtökohtaisesti sosiaalihuollon asiakastietojen käsittely voi tapahtua terveydenhuollossa vain asiakkaan yksilöidyn ja nimenomaisen suostumuksen perusteella. Samalla tavoin potilastietojen käsittely sosiaalihuollossa edellyttää asiakkaan suostumusta.

Ei pelkkä päätös vaan prosessi

”Monialaiset toimintamallit eivät synny pelkästään ylhäältä annettuina – tarvitaan systemaattista läpi viemistä, sparrausta ja aikaa yhteisen ymmärryksen rakentamiseen.”

”Monialainen yhteistyö ei rakennu itsestään esimerkiksi yhteisissä tiloissa, vaan edellyttää koulutusta, mahdollisuuksia yhteisten näkemysten muodostamiseen ja yhteistä oppimista.”

Kaisa Pasanen ja Karoliina Ojala:

[Monialainen yhteistyö paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden tuen kehittämisessä \(innokyla.fi\)](http://innokyla.fi)

Lähteet

- Jokinen, T., Lehmuskoski, A., Lohijoki, A. ja Ålander, A. 2021 Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä (THL)
- Monialaisen yhteistyön ABC, toimintamalli sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyöhön paljon tukea tarvitsevien tai useita palveluita käyttävien asiakkaiden kanssa

Lomakkeet

- Työikäisten asiakassuunnitelma: [Sosmeta - Asiakirjarakenteet - Työikäisten palvelujen asiakassuunnitelma \(thl.fi\)](#)
- Työikäisten palvelutarpeen arviointi: [Sosmeta - Asiakirjarakenteet - Sosiaalihuollon palvelutarpeen arvio \(thl.fi\)](#)